

Людмила Сісіна,

голов. бібліограф,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Україна, Київ

ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті зроблено спробу за матеріалами публікацій сучасних українських дослідників, у яких бібліотечна діяльність розглядається з позицій соціально-комунікаційної теорії, відстежити загальні тенденції, що характеризують її трансформацію на нинішньому етапі становлення інформаційного суспільства, зумовлену зростанням масштабів поширення інформації та розширенням можливостей формування й автоматичного опрацювання інформаційних потоків. Зокрема, ідеться про тенденції активізації інноваційних процесів у бібліотечній діяльності, посилення її аналітичного компонента й переорієнтування на конкретного користувача чи групи користувачів, розширення доступу до інформації та збагачення змістового наповнення соціально-комунікаційної діяльності бібліотек на підставі використання можливостей мережі Інтернет і новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: соціокомунікаційний феномен, соціальна місія бібліотеки, тенденція, комунікаційна складова, аналітичний компонент, інтелектуалізація.

Сучасні тенденції суспільного розвитку – глобалізація та інформатизація – відображають посилення ролі інформаційної сфери як системного чинника культурного життя, що активно впливає на стан економічної, політичної та духовної сфер і визначає потреби членів суспільства, які у свою чергу зумовлюють пріоритети соціально-комунікаційної діяльності бібліотек «як важливих складових елементів цілісної системи соціальної комунікації» [18].

В. Горовий, аналізуючи зміст функцій сучасних бібліотек, їх інформаційно-аналітичну діяльність, наголошує на взаємозалежності і взаємовпливах процесів розвитку соціальних комунікацій і еволюції бібліотек, підкреслює значення бібліотек як джерела наповнення соціальних комунікацій [4]. Науковець також зазначає, що згідно з тенденцією «розвитку демократичних процесів в українському суспільстві, нерозривно

пов'язаною з попитом на інформацію як на своєрідне пальне для соціальної активізації», зростає у наш час значення бібліотек як «інформаційних центрів збереження напрацьованої минулими поколіннями інформації, знання, що витримало перевірку практикою і є основним національним скарбом нашого народу, центрів, що акумулюють сьогодні необхідну суспільству для його розвитку інформацію, яка продукується в Україні і за кордоном. Такі центри в процесі інформатизації дедалі більшою мірою відіграють роль своєрідних банківських установ системи суспільного інформаційного обігу» [5]. На думку В. Ільганаєвої, місію бібліотек у комунікаційному просторі сучасності «можна визначити як реалізацію соціально-комунікаційної діяльності у її сутнісному вигляді... Ціннісно-орієнтовані заходи фільтрації й аналізу потоків інформації, знань та їх використання людством є основним чинником загальнокультурної місії бібліотек як комунікаційної структури...». Тобто призначення бібліотеки становить основний зміст її роботи [16].

Як складова системи соціальних комунікацій суспільства бібліотека сприяє «формуванню суспільної свідомості й розвитку соціального інтелекту. Комунікативна місія бібліотек посилюється в інформаційному суспільстві, в подальшому – суспільстві знань», – стверджує І. Давидова [10].

На соціальній місії бібліотеки як вагомій складовій соціально-комунікаційної системи суспільства, діяльність якої спрямована на сприяння обігу та розвитку накопиченого людством знання, а також на збереження документованого знання як суспільного надбання, наголошують Н. Кунанець та В. Пасічник. Вони розглядають бібліотеки як активних учасників процесів обміну науковою інформацією, організаційні структури, основним завданням яких є генерація, опрацювання і поширення наукового знання [18].

Мета статті – на підставі аналізу публікацій сучасних дослідників, присвячених інформаційній взаємодії у бібліотечній сфері, визначити основні напрями розвитку соціально-комунікаційної діяльності бібліотек в умовах інформаційних викликів.

З позицій соціально-комунікаційної теорії науковці розглядають бібліотечну діяльність як одну з форм соціально-комунікаційної діяльності, що набула відносної самостійності і стала соціальним інститутом у результаті суспільного поділу праці, розвитку продуктивних сил і виробничих відносин [10, 11, 15].

Основними функціями соціальної комунікації В. Бебик називає поширення суспільних цінностей, знань, інформації; формування суспільної

свідомості; поширення та розвиток соціокультурних норм, здійснення соціокультурного обміну; інтеграцію та регулювання суспільних відносин, зокрема соціальних; підготовку та сприяння участі громадськості у суспільній діяльності [1]. Він також зауважує, що соціальна комунікація має бути засобом узгодження та координації суспільних інтересів на основі повного інформування громадян, поваги до прав і свобод особистості, демократичної політичної культури та свободи мас-медіа від владних та бізнесових структур (глобальних і національних). Можна констатувати, що в соціально-комунікаційній діяльності бібліотек реалізуються всі зазначені функції.

Сьогодні бібліотеку називають базовою соціально-комунікативною структурою, що концентрує комунікаційну культуру суспільства і забезпечує комунікаційні процеси з використанням документів, інформації, знань; соціальною системою взаємодії людини та інформації, що еволюціонує відповідно до змін у суспільстві та розвитку індивіда; відкритою соціокомунікаційною системою інформаційного суспільства, що постійно розвивається; центром соціальних комунікацій, що не тільки збирає і зберігає документи, а й активно сприяє соціалізації читачів, формуванню та розвитку наукової комунікації [2, 3, 7].

В. Жукова характеризує сучасну бібліотеку як складову частину світової інформаційної інфраструктури, яка безпосередньо бере участь у формуванні інформаційного простору, виробляє власні інформаційні продукти, надає вільний доступ до світових інформаційних ресурсів соціальної пам'яті людства, задовольняє інформаційні потреби користувачів на основі мережевих комунікацій [13].

Цьому, безумовно, сприяють інноваційні процеси в бібліотечній сфері, зокрема використання автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем і мережевих технологій пошуку й обробки інформації, посилення комунікаційної функції бібліотек в електронному середовищі.

Під впливом процесів інформатизації бібліотечна сфера діяльності як соціальний інститут змінюється відповідно до тенденцій розвитку інформаційного суспільства. Своїми основами вона «інтегрує до комунікаційної сфери сучасного суспільства й одночасно є джерелом і носієм інформаційної культури – фундаменту майбутнього суспільства знань» [16].

Трансформація бібліотечної діяльності на базі новітніх інформаційних технологій, каналів зв'язку і доступу до баз даних (БД), засобів представлення інформації та документів – це зумовлена сучасними реаліями тенденція і водночас необхідна умова «життєздатності бібліотек та виконання ними своїх соціальних функцій і ролей – від збереження

до доступу, від доступу до користування, від користування до засвоєння» [16].

На активізацію процесу трансформації бібліотечної діяльності, що відбувається під впливом інформатизації й інтелектуалізації, поширення каналів комунікації та формування сучасного мережевого суспільства, звертає увагу І. Давидова. Дослідниця пов'язує цей процес із саморозвитком бібліотеки як соціального інституту, соціокультурного й економічного суб'єкта сучасного соціокомунікаційного простору. Результатом системних трансформацій бібліотечної діяльності вона називає корпоративні системи, електронні бібліотеки, медіатеки, формування системи віддаленого обслуговування читача. Їх виникнення «засвідчує розгортання процесу інтенсифікації автоматизованого бібліотечно-інформаційного виробництва, яке стає індустріальним, забезпечує розміщення у віртуальному просторі власних інформаційних ресурсів, орієнтується на обслуговування користувача незалежно від місця його перебування та часу» [11].

Соціально-комунікаційну діяльність визначають як вид соціальної активності, спрямованої на передачу знання, що формується й циркулює в суспільстві спеціально створеними каналами та структурами. При цьому наголошується, що головною відмінністю комунікації від спілкування є цілеспрямованість. Цільове опосередкування комунікативної дії, на відміну від спілкування, – у соціології комунікації. Комунікація – це цілеспрямоване спілкування, що реалізується в конкретних ситуаціях. Цим зумовлена одна з визначальних тенденцій соціально-комунікаційної діяльності бібліотек, що полягає в переорієнтуванні на налагодження взаємодії з індивідуальним читачем, на обслуговування не читача взагалі, а конкретного відвідувача, користувача, споживача або їх конкретної соціальної групи і нині, при переході до когнітивно насичених соціальних комунікацій і становленні ноосферної цивілізації – суспільства розуму, спрямована на «забезпечення формування свідомості соціально активної творчої особистості» [16].

Соціально-комунікаційна діяльність бібліотек в умовах інформаційного суспільства обумовлена потребою реалізації бібліотечної місії та зміцнення соціального статусу бібліотеки для якнайповнішого забезпечення права громадян на доступ до інформації, гарантованого Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР [21]. Цей Закон гарантує право на вільний доступ до інформації, знань, залучення до цінностей національної та світової культури, науки та освіти, що зберігаються в бібліотеках. Рівний доступ до інфор-

мації, знань і культурного надбання також задекларовано в Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» як один з пріоритетних напрямів діяльності бібліотек в умовах якісних змін [22]. Саме це та постійне зростання обсягів інформації різної якості мотивують бібліотеки трансформувати свою діяльність, використовуючи можливості сучасних інформаційних технологій, щоб оперативно надавати користувачам перевірену експертами, надійну, якісну, достовірну інформацію.

Щоб задовольняти запити користувачів та відповідати на глобалізаційні виклики, бібліотеки за допомогою новітніх інформаційних і комунікаційних технологій вдосконалюють систему бібліотечних фондів і доступу до них та методи роботи з користувачами.

І. Давидова звертає увагу на тенденцію посилення «аналітичного компонента в обробці інформації, компонуванні отриманих даних і наданні інформаційних послуг, які базуються на когнітивних підходах» [8]. Дослідниця розглядає аналітику як перспективний напрям розвитку когнітивної функції бібліотеки, що може перетворити її на конкурентоспроможного суб'єкта ринку інформаційних продуктів і послуг, забезпечити функціонування та розвиток бібліотек в інформаційному суспільстві.

Посилення аналітичної складової на базі вдосконалення технології аналітико-синтетичної обробки великих масивів інформації в бібліотеках, що створило умови для трансформації інформаційної функції в інформаційно-аналітичну, В. Пальчук пов'язує з цивілізаційними тенденціями інтелектуалізації будь-якої суспільної діяльності, що базується на інтенсивності споживання найновіших інтелектуально-наукових, експертних знань. Вона, зокрема, зазначає: «...Наявність широкого спектра взаємопов'язаних інформаційних продуктів (реферативних матеріалів, інформаційно-аналітичних оглядів, дайджестів, аналітики, проблемно-орієнтованих БД тощо), вироблених інформаційно-аналітичними структурами бібліотеки, вказує на формування джерельної бази для підготовки прогностичних матеріалів. Бібліографічні, реферативні, оглядово-аналітичні матеріали, весь консолідований інформаційний масив багатогалузевих тематичних БД стає інформаційно-допоміжним засобом для продукування аналітичних матеріалів, які забезпечують комплексний підхід до вирішення проблеми в цілому на основі кваліфікованого аналізу ситуації, що передбачає застосування прогностичних методів побудови багатоваріантних моделей розвитку подій, вироблення сценаріїв реагування на проблемні питання в різних суспільних сферах і т. п. Тобто

надається якісно нова інформація про можливі шляхи, засоби, форми та методи досягнення певних (бажаних) результатів функціонування важливих галузей країни» [20].

О. Кобелев також розглядає інформаційно-аналітичну діяльність бібліотек як соціокомунікаційний феномен, складову нової соціально-комунікаційної реальності, зумовлену «процесами інтелектуалізації суспільної діяльності, формуванням потреб прийняття рішень на різних рівнях суспільної організації буття людини, актуалізацією інформаційних ресурсів суспільства і підвищенням вимог до діяльності бібліотек... у динамічних умовах інформаційного суспільства» [17].

І. Давидова звертає увагу на тенденцію розгортання під впливом інноваційних процесів комунікаційної функції бібліотек, яка реалізується завдяки використанню сучасних автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем і мережевих технологій пошуку й обробки інформації, зазначаючи при цьому, що процеси комунікації водночас і супроводжують інноваційні зміни, і сприяють їх створенню. Дослідниця констатує наявність послідовного зв'язку комунікації з бібліотечним обслуговуванням, наданням користувачам найсучасніших послуг у мережевому середовищі і зазначає: «Нині можна впевнено стверджувати, що комунікація пронизує всі основні складники бібліотечно-інформаційної діяльності, задаючи напрям їх розвитку. У даному разі не просто фіксується наявність комунікації в різних напрямках бібліотечної діяльності, а визначається її структурна приналежність як найважливішого складника підсистеми, що забезпечує її цілісність» [9, 10].

Тенденцію трансформації інформаційно-комунікаційної взаємодії як форми взаємодії соціокомунікаційної відзначає С. Зозуля. Інформаційно-комунікаційна взаємодія у бібліотечній системі сприяє налагодженню взаємозв'язків між її учасниками, що зумовлюють трансформацію галузі, яка зі свого боку пов'язана із загальними кардинальними змінами в соціально-інформаційній сфері суспільства. «Інформаційно-комунікаційна взаємодія стає інтерактивною, мережевою формою комунікації, яка відображає багатогранність спілкування в інформаційному середовищі і сприяє модернізації та активізації роботи книгозбірень», – наголошує дослідниця [14].

У контексті дослідження соціально-комунікаційного потенціалу вітчизняних бібліотек Г. Шемяєва розглядає тенденції створення та використання електронних ресурсів бібліотек як нових форм наукових комунікацій (електронні бібліотеки, наукові та інформаційно-бібліотечні портали, реферативні і повнотекстові бази даних, репозитарії, електронні

журнали та електронні повнотекстові копії друкованих видань), інтеграції бібліотечних ресурсів шляхом створення корпоративних електронних каталогів у вигляді консорціумів та корпорацій [24]. Розвиток форм і засобів представлення знання та доступу до нього є визначальним для еволюції системи наукових комунікацій у цілому та наукової бібліотеки зокрема, наголошує автор. Для прикладу наведемо нещодавно започатковане Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) розгортання електронної бібліотеки «Україніка». Це інтегрований національний електронний інформаційний ресурс – зведений бібліографічний та цифровий ресурс усієї документальної спадщини України з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних та текстових ресурсів, репрезентації оригіналів документів у цифровому форматі із широкими можливостями репрезентації на сайтах бібліотек та архівів, наукових установ у глобальній світовій мережі.

Джерелами поповнення електронної бібліотеки є електронні ресурси НБУВ, вільнодоступні мережеві електронні ресурси, українознавчі сайти та веб-ресурси наукових установ і культурних закладів, оцифровані видання із фондів НБУВ. Інтернет-ресурси включені в єдину пошукову систему електронної бібліотеки разом з іншими електронними документними інформаційними джерелами. Створення ресурсів на принципах сумісних інформаційних та цифрових технологій сприяє організації цілісного історико-культурного інформаційного простору, гарантує кваліфікований пошук та оперативний доступ до комплексів першоджерел інформації. «Україніка» вже налічує багато тисяч документів і в найближчій перспективі вона має стати важливою частиною віртуального національного інформаційного комплексу. З 2018 р. користувацький інтерфейс електронної бібліотеки «Україніка» оптимізований для мобільних пристроїв [12].

Науковий портал бібліотеки Г. Шемаєва визначає як нову когнітивну модель наукових комунікацій, що забезпечує доступ до знань та транспортування їх електронними каналами, надає можливості як для формального, так і неформального спілкування вчених [24].

На національному рівні формування порталу «Наука України: доступ до знань» здійснює колектив НБУВ. Проект передбачає створення середовища комунікації для українських вчених та інформаційно-аналітичної системи супроводження їхньої наукової діяльності, а також підвищення доступності електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів наукових бібліотек України за рахунок використання сучасних бібліотечних та веб-технологій. Адреса порталу <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?C21COM=F&I21DBN=SUAK&P21DBN=SUAK>. НБУВ

також здійснює надання доступу до передплачених та безкоштовних провідних світових баз наукової інформації для своїх користувачів та установ НАН України, як своїх віддалених користувачів. Щоб зорієнтувати бібліотеки наукових установ і науковців у середовищі наукової інформації, НБУВ організовує навчально-практичні семінари, майстер-класи, надає за запитами індивідуальні консультації. Трансформації соціально-комунікаційної діяльності бібліотек характеризуються тенденціями розширення доступу всіх категорій користувачів до національних та глобальних інформаційних ресурсів за допомогою дистантної складової, яку уможливили Інтернет і цифрові технології опрацювання традиційних фондів, а також збагаченням змістового наповнення на усіх рівнях цього процесу.

Академік О. Онищенко зазначає, що оснащені мобільними телекомунікаційними приладами комп'ютерно грамотні сучасні читачі «хочуть брати багато і на відстані. А отже ми спостерігаємо тенденцію зростаючого дистанційного сервісу... Дистанційне обслуговування стає визначальною рисою бібліотек, інфосередовища... Кінець ХХ ст. відкрив необмежені можливості наповнення бібліотек електронними носіями інформації та використання електронної інформації в обслуговуванні». Збільшення різновидів бібліотечних інформаційних сервісів, наголошує академік О. Онищенко, підвищить ефективність бібліотечної діяльності [19]. Він також передбачає, що взаємодія бібліотекаря і читача за допомогою комп'ютерних мереж і пристроїв стане основним принципом роботи бібліотек інформаційної епохи, оскільки цифровий ресурс у бібліотеках усе більше стає визначальним. Недаремно ЮНЕСКО прийняла Хартію про збереження цифрової спадщини, що передбачає збір, зберігання і використання як оцифрованої продукції минулого, так і документів, створених тільки в електронному вигляді [25].

Серед найбільш затребуваних сучасних дистантних форм доступу до бібліотечного інформаційного ресурсу Т. Гранчак відзначає електронні бібліотеки, міжбібліотечний абонемент, електронні каталоги, електронні повнотекстові копії документів, електронні версії аналітичних матеріалів, орієнтованих на задоволення інформаційно-аналітичних запитів органів державної влади всіх рівнів, громадських організацій, економічних структур, наукових працівників, електронні версії тематичних та видових збірань публікацій тощо [6].

У контексті забезпечення доступу до інформації в умовах стрімкого зростання обсягів електронних інформаційних ресурсів науковці відзначають тенденцію підвищення значення навігаційної складової

в соціально-комунікаційній діяльності бібліотек. Збагачення змістового наповнення соціально-комунікаційної діяльності бібліотек визначається передусім інформаційним супроводом усіх суспільно значущих процесів і подій, що відбуваються в країні і в яких бібліотеки як соціальний інститут беруть активну участь. Сьогодні це діяльність органів виконавчої влади, процеси правотворення та правозастосування, конституційний процес, процеси децентралізації влади та організації територіальних об'єднань, розвитку електронного урядування в Україні, реалізації державотворчої інформаційної політики, процеси соціально-економічного розвитку країни та євроінтеграції, виборчий процес, події на Сході України. Бібліотеки здійснюють інформаційну підтримку діяльності управлінських структур, правове інформування в умовах розвитку соціальних інформаційних комунікацій, надання бібліотечно-інформаційних послуг тимчасово переміщеним особам та налагодження ефективних механізмів комунікації цієї категорії громадян з місцевими органами влади тощо. Інформаційний супровід сприяє охопленню суті ситуацій, суспільних явищ об'ємно, з урахуванням різних позицій, точок зору, визначенню їх впливу на суспільно-державне життя, прогнозуванню можливого розвитку та створення умов для вироблення рекомендацій щодо управління ними [23]. Адже за сучасних технічних і технологічних можливостей це не лише інформація чи аналітичні матеріали, а й формування мережевих спільнот і платформ для обміну думками та з'ясування точок зору на актуальні суспільні проблеми.

В. Ільганаєва вперше у вітчизняному бібліотекознавстві виокремила рівні розгортання соціально-комунікаційної діяльності, на яких поетапно розвиваються документальна, інформаційна та когнітивна функції бібліотек [15].

Світова практика підтверджує цю тезу, зокрема розгортанням нині когнітивно-комунікаційної місії бібліотек, формуванням мережі онлайн-нових інформаційно-бібліотечних центрів, які забезпечують підтримку технологій корпоративної каталогізації, централізованої ретроспективної конверсії, виробництва інформаційно-аналітичних продуктів та надання послуг для організацій-партнерів і споживачів центру. Посилення когнітивно-комунікаційної діяльності в бібліотеках України, передусім у Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського, яка сьогодні перетворилася на потужний багатопрофільний інформаційний науково-дослідний центр, що здійснює інтеграцію, опрацювання за допомогою інтелектуальних технологій і поширення наукової інформації на усіх видах носіїв, формує масштабні бази знань, відзначає І. Давидова [9].

У комунікаційній системі бібліотеки функціонують як інформаційна база, опосередкований канал і функціональний суб'єкт. Набуттю бібліотеками статусу суб'єктів комунікації сприяли розвиток інформаційної функції бібліотек, початок виробництва ними власної інформаційно-аналітичної продукції на основі опрацювання матеріалів публікацій ЗМІ.

Соціально-комунікаційна діяльність бібліотек – багаторівневий та багатокомпонентний процес. У статті наведено лише частину тенденцій, що його визначають. До того ж подальший розвиток системи соціальних комунікацій мотивуватиме появу нових тенденцій у бібліотечній діяльності, оскільки як соціальний інститут бібліотеки від самого зародження є активними учасниками інформаційних революцій, що супроводжують цивілізаційний розвиток і які в певному сенсі можна вважати революціями у соціокомунікаційній галузі.

Список використаних джерел

1. *Бебик В.* Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації / В. Бебик // Інформація і право. – 2011. – № 1. – С. 41–49.
2. *Веретеннікова Н.* Особливості наукової комунікації в бібліотеці як соціальному інституті / Н. Веретеннікова, Н. Кунанець // Інформація, комунікація, суспільство : матеріали 3-ї Міжнар. наук. конф. ІКС-2014. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. – С. 298–300.
3. *Воскобойнікова-Гузєва О.* Стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія / О. Воскобойнікова-Гузєва ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : Академперіодика, 2014. – 362 с.
4. *Горовий В.* Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства / В. Горовий. – Київ, 2005. – 300 с.
5. *Горовий В.* Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / В. Горовий ; наук. ред. Л. А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – 360 с.
6. *Гранчак Т.* Дистантні форми використання інформаційних ресурсів бібліотеки як фактор демократизації / Т. Гранчак // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2009. – Вип. 23. – С. 233–245.
7. *Давидова І.* Бібліотека як комунікаційна система (тези доповіді) [Електронний ресурс] / І. Давидова. – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/312>. – Назва з екрана.
8. *Давидова І.* Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві / І. Давидова. – Харків : ХДАК, 2005. – 295 с.

9. *Давидова І.* Когнітивно-комунікаційна парадигма в бібліотекознавстві // Вісник ХДАК – 2013. – Спецвип. 40. – С. 61–70.

10. *Давидова І.* Соціально-комунікаційна теорія бібліотечної діяльності: становлення та шляхи розвитку // Бібл. вісн. – 2014. – № 6. – С. 8–12.

11. *Давидова І.* Управління системними трансформаціями бібліотек: до питання наукової організації управління / І. Давидова // Вісник ХДАК. – 2014. – Вип. 45. – С. 78–84.

12. Електронна бібліотека «Україніка» – інтегрований національний електронний інформаційний ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/3699>. – Назва з екрана.

13. *Жукова В.* Трансформація бібліотеки в інфраструктурі глобального інформаційного суспільства / В. Жукова // Бібл. вісн. – 2014. – № 3. – С. 3–7.

14. *Зозуля С.* Бібліотечно-інформаційна сфера України: сучасний стан / С. Зозуля // Вісн. Книжк. палати. – 2016. – № 1. – С. 22–26.

15. *Льганаєва В.* Бібліотечна освіта: нова парадигма розвитку / В. Льганаєва. – Київ, 1996. – 254 с.

16. *Льганаєва В.* Місія бібліотеки в комунікаційному просторі сучасності / В. Льганаєва // Библиотека ВУЗа на новом этапе развития социальных коммуникаций : материалы междунар. науч.-практ. конф. (22–23 апр. 2010 г Днепропетровск). – Днепропетровск : Изд-во Днепрпетр. нац. ун-та железнодорож. трансп. им. акад. В. Лазаряна, 2010. – С. 10–14.

17. *Кобелєв, О.* Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек як соціокомунікаційний феномен / О. Кобелєв // Вісн. Книжк. палати. – 2009. – № 10. – С. 22–25.

18. *Кунанець Н.* Соціокомунікаційна парадигма дослідження бібліотек західноукраїнського регіону (XIII ст.–1939 р.) / Н. Кунанець, В. Пасічник // Четверта міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства» (25 жовтня 2012 р., Львів). – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – С. 141–154.

19. *Онищенко О.* Бібліотека майбутнього [Електронний ресурс] / О. Онищенко. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=493:biblioteka-majbutnogo-2&catid=105-&Itemid=410. – Назва з екрана.

20. *Пальчук В.* Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади / В. Пальчук. – Київ, 2014. – 280 с.

21. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>. – Назва з екрана.

22. Про схвалення Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 берез. 2016 р. № 219-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p>. – Назва з екрана.

23. *Симоненко О.* Бібліотечно-інформаційний ресурс як складник системи прийняття управлінських рішень політичними лідерами / О. Симоненко // *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. – Київ, 2017. – Вип. 48. – С. 330–339.

24. *Шемаєва Г.* Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. Шемаєва ; Харк. держ. акад. культури. – Харків, 2008. – 289 с.

25. Charter on the Preservation of Digital Heritage [Electronic resource] // UNESCO. – 2003. – Mode of access: <http://portal.unesco.org/>. – Title from the screen.

References

1. Bebyk, V. (2011). Hlobalne informatsiine suspilstvo: poniattia, struktura, komunikatsii [Global Information Society: Concept, Structure, Communication]. *Informatsiia i pravo – Information and Law*, 1, pp. 41–49 [in Ukrainian].

2. Veretennikova, N., Kunanets, N. (2014). Osoblyvosti naukovoï komunikatsii v bibliotetsi yak sotsialnomu instytuti [Features of scientific communication in the library as a social institution]. Proceedings from The information, communication, society '14 : III Mizhnarodna naukova konferentsiia ICS-2014 (21–24 travnia 2014 roku) – 3 rd International Scientific Conference ICS-2014 (pp. 298–300). Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki [in Ukrainian].

3. Voskoboinikova-Huzieva, O. (2014). Stratehii rozvytku bibliotechno-informatsiinoï sfery Ukrainy: henezys, kontseptsii, modernizatsiia [Strategy of development of the library and information sphere of Ukraine: genesis, concepts, modernization]. Kyiv: Akadempriodyka [in Ukrainian].

4. Horovyi, V. (2005). Osoblyvosti rozvytku sotsialnykh informatsiinykh baz suchasnoho ukrainskoho suspilstva [Features of the development of social information bases of modern Ukrainian society]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Horovyi, V. (2010). Sotsialni informatsiini komunikatsii, yikh napovnennia i resurs [Social information communications, their filling and resource]. L. A. Dubrovina (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].

6. Hrachak, T. (2009). Dystantni formy vykorystannia informatsiynykh resursiv biblioteky yak faktor demokratyzatsii [Distant forms of using information resources of the library as a factor of democratization]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 23, pp. 233–245. Kyiv [in Ukrainian].
7. Davydova, I. Biblioteka yak komunikatsiina systema (tezy dopovidi) [Library as a Communication System (Abstracts of the Report)]. *conference.nbu.gov.ua*. Retrieved from <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/312> [in Ukrainian].
8. Davydova, I. (2005). Bibliotekne vyrobnytstvo v informatsiinomu suspilstvi [Library Production in the Information Society]. Kharkiv [in Ukrainian].
9. Davydova, I. (2013). Kohnityvno-komunikatsiina paradyhma v bibliotekoznavstvi [Cognitive-Communication Paradigm in Library Science]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury. Spetsvypusk – Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*. Special issue 40, pp. 61–70 [in Ukrainian].
10. Davydova, I. (2014). Sotsialno-komunikatsiina teoriia biblioteknoi diialnosti: stanovlennia ta shliakhy rozvytku [Social and communication theory of library activity: formation and ways of development]. *Biblioteknyi visnyk – Library Journal*, no 6, pp. 8–12 [in Ukrainian].
11. Davydova, I. (2014). Upravlinnia systemnymy transformatsiiami bibliotek: do pytannia naukovoï orhanizatsii upravlinnia [Management of systemic transformations of libraries: to the issue of scientific management organization]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury – Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, issue 45, pp. 78–84 [in Ukrainian].
12. Elektronna biblioteka «Ukrainika» – intehrovanyi natsionalnyi elektronnyi informatsiinyi resurs [Electronic library «Ukrainika» – an integrated national electronic information resource]. *www.nbu.gov.ua*. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/node/3699> [in Ukrainian].
13. Zhukova, V. (2014). Transformatsiia biblioteky v infrastrukturi hlobalnogo informatsiinoho suspilstva [Transformation of the library in the infrastructure of the global information society]. *Biblioteknyi visnyk – Library Journal*, no 3, pp. 3–7 [in Ukrainian].
14. Zozulya, S. (2016). Bibliotekno-informatsiina sfera Ukrainy: suchasnyi stan [Library and information sphere of Ukraine: current state]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty – Bulletin Book Chamber*; no. 1, pp. 22–26 [in Ukrainian].
15. Ilhanaieva, V. (1996). Bibliotekna osvita: nova paradyhma rozvytku [Library education: a new paradigm of development]. Kyiv [in Ukrainian].

16. Ilhanaieva, V. (2010). Misiia biblioteky v komunikatsiinomu prostori suchasnosti [Mission of the library in the communicative space of modernity]. Proceedings from The Library of the university at a new stage in the development of social communications '10: *Mezhdunarodnaia nauchno-prakticheskaia konferentsiia (22–23 aprelia 2010 g.) – International Scientific and Practical Conference* (pp.10–14). Dnepropetrovsk [in Ukrainian].

17. Kobieliiev, O. (2009). Informatsiino–analitichna diialnist bibliotek yak sotsiokomunikatsiinyi fenomen [Information and analytical activity of libraries as a socio-communicative phenomenon]. *Visnyk Knyzhkovoii palaty – Bulletin Book Chamber*; no. 10, pp. 22–25 [in Ukrainian].

18. Kunanets, N., Pasichnyk, V. (2012). Sotsiokomunikatsiina paradyhma doslidzhennia bibliotek zakhidnoukrainskoho rehionu (XIII st. – 1939 r.) [Socio-communicative paradigm of research of libraries of the Western Ukraine region (XIII century 1939)]. Proceedings from The modern problems of library activity in the cond – itions of the information society '12: *Chetverta mizhnarodna naukovopraktychna konferentsia (25 zhovtnia 2012 r.) – Fourth International Scientific-Practical Conference* (pp. 141–154). Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhnyky [in Ukrainian].

19. Onyshchenko, O. Biblioteka maibutnoho [Library of the future]. *nbuviap.gov.ua*. Retrieved from http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=493:biblioteka-majbutnogo-2&catid=105&Itemid=410 [in Ukrainian].

20. Palchuk, V. (2014). Biblioteky v informatsiino-analitychnomu zabezpechenni orhaniv derzhavnoi vlady [Libraries in informational and analytical support of state authorities]. Kyiv [in Ukrainian].

21. Zakon Ukrainy «Pro biblioteky i bibliotechnu spravu» [The Law of Ukraine «On libraries and library business»]. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-vr> [in Ukrainian].

22. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku bibliotechnoi spravy na period do 2025 roku «Iakisni zminy bibliotek dlia zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy» [On Approval of the Strategy for the Development of the Library Case for the Period until 2025 «Qualitative Libraries Change for Sustainable Development of Ukraine»]. *Kabinet Ministriv Ukrainy – Cabinet of Ministers of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p>. [in Ukrainian].

23. Symonenko, O. (2017). Bibliotechno-informatsiinyi resurs yak skladnyk systemy pryiniattia upravlynskykh rishen politychnymy lideramy [Library and information resource as a component of the system of making management decisions by political leaders]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy*

imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, issue 48, pp. 330–339. Kyiv [in Ukrainian].

24. Shemaieva, H. (2008). Elektronni resursy bibliotek Ukrainy v systemi naukovykh komunikatsii [Electronic resources of libraries of Ukraine in the system of scientific communications]. Kharkiv [in Ukrainian].

25. Charter on the Preservation of Digital Heritage (2003). UNESCO. *portal.unesco.org*. Retrieved from <http://portal.unesco.org/> [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.10.2018.

Liudmyla Sisina,

Chief Bibliographer,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,

Ukraine, Kyiv

Trends in Libraries Social and Communicative Activity in Conditions of the Information Society

In this article, an attempt is made, basing on publications of modern Ukrainian researchers, in which the library activity is viewed from the standpoint of the social and communication theory, to trace the general trends characterizing its transformation at the present stage of the information society formation, due to scaling up of information dissemination and the expansion of the possibilities for the formation and automatic processing of information flows. In particular, it deals with the tendency of activating innovative processes in library activities, reorienting it to a specific user or group of users, increasing access to information and enriching the content of the social and communicative activities of libraries through the use of the Internet and the latest information and communication technologies.

Keywords: sotsiokomunikatsiynny phenomenon, the social mission of the library, the trend, communication component, analytical component, intellectualization.